

Kikka Liis: kohe kaos latsi koolinkäümise rõõm?

Kae lk 2

Taloelo häömise peräst murõhtaja Utsali Urmas

Kae lk 3

Ruitlanõ võtt Koidula luulõtust tükes valla

Kae lk 4

9 771406 1922005

Urvastõn peeti kihlkunnapääväl perreluu uurmisõ seminääri

Urvastõ kihlkunnapääväl 25. põimukuu peeti Urvastõ kerikun perreluu uurmisõ seminääri. Üles olf säetü sugupuio näütis ja kõnõldi ligembält, kuimuudu uuri sugupuud, kirotu eloluku ja mälehtüisi. Ettekandõ olli inämb tsihidü Urvastõ ja Karula kihlkundõ näütide pääle.

Perreluu uurmisõ seminääril asti ettekandõga üles Ojala Uuno, Tafenau Riina, Hinni Maimu, Pussi Fred ja Saarõ Evar. Seminääri vallategemise man ütli mõnõ sõna ka Urvastõ kogohusõ opõtja Salumetsa Üllar ja Antsla vallavanõmb Kirschbaumi Avo. Seminääri ja näütise kõrraldi Urvastõ kogohus ja Eesti Genealoogia Selts.

Luhasuu laudtii tetti vahtsõst kõrda

Hainakuu lõpun sai kõrda Rõugõ vallan Kellämäe külän olõva Luhasuu opiraa laudtii. 2,8 kilomeetrit pikk laudtii tetti vahtsõst kõrda ja no om tett Mustjärve viirde ka kats tsuklõmiskotust üten platvormi ja redeliga.

Raa veeren omma tahvli, kost saa teedüst suu ja suukasvõ kotsilõ. Luhasuu opirada vii ümbre Mustjärve Meiesaarõ pääle, kon om matkaliidsi siän hinnat matkamaja ja tulõtegemise paik.

Võrol tulõ umma-muudu liina üüjuusk

1. süküskuu õdagu tulõ Võro liinan joosuvõistlus «Umma-muudu liina üüjuusk». Juuskma naatas kell 9 õdagu, joosuraa pikkusõ omma 8,6 ja 4,3 kilomiitret. Inne suuri juuskmist kell 20.10 peetäs ka väikeisi latsi joosuvõistlus.

UL

Mõnistõn tulõ jäl seenenätäl

5.–7. süküskuuni peetäs Mõnistõ muusõumin Kuudsil timahavast seenenädälit. Välälä pandas näütis mi mõtsun kasuvist seenist ja kõnõldas, määndse seene süvvä kõlbasõ vai ei kõlba.

Seenenäütüst kaema minevä grupi piäsi hinnäst kirja pandma 3. süküskuus aadrõsi info@monistemuseum.ee pääl vai kõlistama Mõnistõ muusõummi telefoni 789 0622 pääle.

Suurõtiimuusõumin peetäs vanavanõmbidõ päivä

9. süküskuul kellä 13–15 peetäs suurõtiimuusõumin Varbusõl vanavanõmbidõ päivä. Külälä omma oodõdu kõik vanaimä-vanaesä ütten latsõlatsiga. Vanavanõmbilõ ja latsõlatsilõ om tuu päiv pühendet eräle ekskursioon ja tetäs viktoriini.

Esieräline pildi-võigõlus kuts luudusliidsi pühäpaiku üles võtma

Rahvusvaihõlidsilõ Hiisi pildivõigõlusilõ oodõtas fotosiid pühämõtsust ja tõisist luudusliidsist pühäpaigust. Võigõlus taht väärtüstä põlitsidõ väepaiku kultuuri- ja luudusperändit, naidõ parhilladsõ saisu üles võtta ja juhti inemiisi pühhi paiku kaema ja hoitma.

Võigõlus tulõ joba 11. kõrd ja teemas omma luudusliidsõ (mitte ehitedü-istutõdu) pühäpaiga: pühä mõtsa, mäe, puu, kivi, viikogo ja muu. Vahtsõnõ om seekõrd tervüse-avvohind, miä andas pildi iist, kon pääl tervüsega kõudet tegemise vai aša pühän paigan.

Pilte saa saata kooni 15. rehekuuni, ligemb teedüs: maavald. ee.

Hää tomadiaasta. Tima-havanõ suvi om olnu väega miilt pite tomatiilõ. Kõik kitvā, et tomatiid om hulga ja nā omma häste kasunu. Kimmāhe om kõigil kilemajan ka uma nunnu ehk määnegi väega suur tomat. Pildi pääl om üts suurõmbat sorti tomat, miä kasvi Võro vallan Liinamäe lähkül. Tomat kaalsõ 817 grammi, inne ku timäst tomadisupp sai.

FASTRÕ MARIKO jutt ja pilt

RAHMANI JAN

Papa Kreutzwaldi Õuetiatri tulõ seo suvi välä CD-plaat, kon jutustõdas viis Kreutzwaldi luku võro keelen ja meelen. Plaadi pääl olõva luu omma uma keele ja jutustamisviie perrä säädnü jutustaja esi. Nuu viis kangõt naist omma Kalme Helju, Laanpere Helle, Toomiku Siiri, Jansonsi Silvi ja Tootsi Ruth.

Mõtõ säändse luu plaadi pääle kokko panda tulõ Jansonsi Silvil. Tälle miildüse väega Kreutzwaldi jutu, miä omma täüs kiränduslikke kujondit ja mink lugõminõ ja jutustaminõ nõud kõvva süvenemist. Tassakõisi naksiva jutustajanaasõ Papa Kreutzwaldi Õuetiatri nime all noid umma kiilde ümbre pandma ja suuperäsembäs tegemä. Koolõn ja pidoõdagil astuti iks üles ja kullõjilõ lätsi jutu häste pääle.

Kuigi egä jutustaja olf hindä perrä säädnü kolm-neli juttu, valiti plaadi pääle egä-üte käest üts jutt. Nuu omma «Kuu valgõl vihtlõja' neitsi», «Käabätsidõ tapõlus», «Taso hääteo iist», «Vaesõlatsõ jahvõkivi» ja «Väkev vähk ja ahnõ naanõ». Jutu omma täämbädsle ja noorõmbalõ

RÕÖMU GRETHE PILDI

Jutustaja Laanpere Helle, Jansonsi Silvi, Tootsi Ruth, Toomiku Siiri ja Kalme Helju istva Kreutzwaldi muusõumi aian pakkõ pääl.

kullõjalõ lihtsämbäs tettü, om valla seletedu võõras jäänü sõnno ja mano pantu jutustaja ummi mõttit kah.

Plaadi mano käü ka vihkkon om juttu Kreutzwaldist, jutussist, midä plaadi päält kullõlda saa, ja jutu-kõnõlõjist kah. Plaadivihu om kokko säädnü Toomiku Siiri.

Plaadi tegemise vidäjä Jansonsi Silvi luut, et plaat

ja jutussõ jõudva huviliidsini. Timä sõnno perrä võinu säändse luu huvvi pakku nii Võromaa küläliisile ku ka paigapäälitsile kultuurihuviliidsilõ. Plaati «Umtsõs tett Kreutzwaldi jutussõ» võro keelen ja meelen» saa mõistligu hinna iist osta Võro instituudist, Kreutzwaldi muusõumist, Vana-Võromaa kultuurikuast ja Jansonsi Silvi käest.

CD-plaadi kaas.

Kats sõsarat-kunstnikku «Lättide» sařa näütüsel

LEIMANNI EVE

Voronja galerii «Lättide» näütüisi sari joud kuvvõnda näütüsegä jäl Võromaalõ. 8. ja 9. süküskuul saa kõrraga küllä minnä katõlõ sõsara-lõ: Billeneevele (Neeve Pille) Uhtjärvele Antsla vallan ja Kindsiko Mann Mariliinile (Kindsiko-Singhi Mariliin) Päidlä külän Otõpää vallan. Mõlõmba omma uma käekiräga kunstnigu, kel käsi vallalõ mitmõ tehnikä pääle.

Billeneeve kõnõlas, et lupa rahva umma kodo kaema sändsenä, nigu tuu om. «Et mu elu omgi kunst, sis või üteldä, et näütüsele tullõv om hetke elu installatsioon, kon ma esi olõ ütten kõigi ummi tegemiisiga – nii vahtsõ ku vanaga. Mu kodu omgi üts suur kunstitüü – viil poolõlõ projekt, a joba saa tarvita ja mõnnu tunda.» Vana talo om kunstnik esi üles putitanu. A no tarõ, müübli ja tsirkõ-eläjide

LEIMANNI EVE PILT

Kunstnik Billeneeve Võrol Katariina allee pääl.

kõrvalõ lupa tä iks vahtsit maalõ kah üles säädi. Billeneeve värv om jo pikält olnu valgõ ja tuud om iks nätä nii koton ku näütüselgi. «Üts väiku lats ütelf mullõ, et ma olõ ijä seest sündünü.» muhelõs tä. «Et nigu lumõprintsess hään mõttõn – olõ-i karm ja külm, a õrnakõnõ ja illos.»

45 minodi autosõidu (imelidsen luudusõn) takan sääd kujotegijäs opnu sõsar Kindsiko

Mann Mariliin uman talon üles nii varramba tettüid tõid (ka maalõ) ku vahtsõt. Inämb om plaan tuvva välä umma meelustehnikat – maalitut portsõlani. «Õgal tuntul portsõlanimaaljal om uma sinine,» tiid Mann Mariliin. «Päidlän näütägi ma uma sinidse safa kalluga suurvormõ, mink jaos vaim om tulnu latsõpõlvõ järvist. A kirsis tordi pääl om vahtsõ kogo «Pilvikud

ja konnakarbid» näütämine.» Veidü tuu kunstnik platsi ka installatsioonõ ja paar uma tõõsõpoolõ, India kujotegijä Udeya Vir Singhi kujjo. «No om nii, et õga kõrd inne näütüst näe ma und, midä ja kuimuudu ma piä tegemä,» ütles kunstnik. «Inemine eläs, süü ja võitlõs tuu jaos, et tä saasi maada ja nätä und – ajo, tuu imelidse ja keerulidsõ instrumendi mänguaga...»

Voronja galerii juht Oreški-ni Raul kõnõlas, et «Lättide» sařa mõtõ om tetä armastõduisi ja tunnõtuisi kunstnigõ näütüsi (kokko 15) näide sün-nü- ja latsõpõlvõkoton. Näütüse omma mõlõmban paigan vallalõ 8. ja 9. süküskuul kellä 12–17. «Pidoligumbalt alostami vallalõtegemisega 8. süküskuul kell 12 Manni man Päidlä külän ja kell 14 jõvvami pidojärjega Billeneeve mano Uhtjärvele,» seletäs tä täpsembäle. Tartost om tulõman kunstibuss. Näütüsepaiku koordinaatõ saa kaia Voronja galerii kodolehe pääl.

M Ä R G O T U S

Kohe kaos latsi koolirõõm ja midä võinu ja saanu koolin parõmbalõ tetä?

Päivik, püksirihm ja paldõrjaan

KIKKA LIIS, Üliopilanõ

üten tulõma. Nii eläjit ku mulda tulnu oppi luudusõn, mitte pilte päält. Luudusõn käümise rõiva ja arvosaamisõ hindä üllenpidämisest sääļ piäsi koolilats kotost üten saama.

«Naaku pääle 12 aastakka ofaaigu!» ütël mu ülikoolin opva tutva umalõ väikulõ sõsaralõ, kiä edimäste klassi lätt. Tsilfokõnõ tütrik saa es suurõ sõsara nõksmisest arvo, selle et kuuliminekit oll' tä uutnu joba mitu aastakka. Innekõkkõ tuuperäst, et koolin ei piä magama ja ei olõ nii pallo larmi, ku oll' olnu latsiaian.

Kuigi om niimuudu län-nü, et edimäste klassi mindäs rõõmuga. Sis midä klass edesi, toda veidembäs rõõm kuuli minekist jääs. Om tuu sis niimuudu moodu peräst, igä-vüsest, hirmust pingutamisõ ja hindamisõ iin vai millegi muu peräst. Inne 1. sükskuud tsibises sotsiaalmeediä hofapildest, minkast mõnõ hään, tõõsõ halvan mõttõn kuuli nüükvä. Säält om tulnu ka seo luu päälkiri – kooliaos om vaia valmis panda päivik, püksirihm ja paldõrjaan. A mille om nii, et kuul, kon kimmä vannusõni om vaia sunniviisilidselt kävvü, saa sakõstõ vaivalättes ja opilaisil kaos koolirõõm?

Teorian om kuul väega põnnõv ettevõtminõ, miä piäs ette valmistama uma elo pääle minekis. Matõmaatikan opitu pinnasuurusõtiidmiisi saa tarvita tarviligu tapõdikogusõ vällärehkendämises, inglüse keelen opitu sõna avitasõ löüdä ja hoita kokkoputmiisi vällämaaga, luudustunnin tetäs selges, määne om hooramari ja määne musik.

Teorian om teooria ja praktiga üts ja tuusama, a praktikan teooria ja praktiga kats esi asja. Nii tulõgi vällä, et viiarvõ masmist olõ-i opitu mitte ütengi tunnin, eelektirjuhtmidõ vaihtus olõ-i lihtsä, hääd masinat om rassõ löüdä ja esihindäst mõista om õigõkirotus jäänü kõrraligult opmalda.

Kodo and edimädse koolitunni

Kuul piäss inämb olõma väärtüisi edesi andja praktilinõ tiinäütäjä, miä avitas tetä otsussõ, määne ala hindäse tulõvikun valli. Säälsaman ei tohe är unõhta, et edimädse ütiskundlidsõ mõistmisõ piässi kotost

Kooli rühmätüüs antu rassõ ülesandõ pidänü midägi periselt selges oppama. A kõigi rühmäseldsiliidsi ülesandõ mano ütenhaardminõ ja mõistminõ läbi kävvü esi tüüpi inemiisiga võinu olla kotost üten antu.

Kooli ku eräalavaliku tugõja ülesannõ om tuuvõrra mõosamb, midä inämb ja sügäväle sudd tä tutvas tetä esi valdkundõ. Tansaman läävä tunni igäväs sõs, ku teema ei nakka opilasõga kõnõlõma ja päähä tulõva mõttõ, mille ma piä seod nii pallo opma, ku mul taad vaia lää-i. Tegünes olokõrd, kon üts opitunn om ilmadu pikk, a õdak inne kontrolltüüd lätt väega rutulidsõlt müüdä.

Kooli vähämb vaivalidsõmbas muutmisõs om vaia, et mõttõmalli saasi vahtsõs. Kasvai niimuudu, et ku oppaja kitt opilaisi, sõs om seo normiperäline tego. Ja ku opilanõ, esieränis kesk-kooliopilnõ lätt pääle tunni oppajat väega hää tunni iist kitmä, sis es võetu tuud nii oppaja ku tõisi opilaisi puult ku pugõmist.

Nii koolin ku elon om vaia vaiva nätä

«Läbi rasõhuidi tähti poolõ», «Rassõ oppuisil, kerge lahingun» omma ületsen pruukminõ ütëlüse, midä kõnõldas aktuisil. Mõlõmbast jääs kõlama sõna «rassõ». Õkva niimuudu

ku elon, om vaia ka koolin vaiva nätä. Ku hinne saias kätte õnnõ tuu iist, et inemine om kooli nimistün, sõs olõ-i koolil ja sääļ edesi antaval määnestki mõtõt. Egä inemine piäs iks pingutama, opma, arõnõma, perrä uurma. Ullõ ja häti toonuid otsussit nii erä-, riigi- ku ka maailma mõttõn om tettü tuuperäst, et olõ-i mõistõtu hinnada ja kaalu väärtüisi, midä koolin opitas.

Inemise muudu oppus

Mälehtä hindä kooliaost, et aig-aolt iks käve inemise välästuult kuuli kõnõlõman. Vahepääl olli neo külälise igävä, vahepääl põnõva. Pääle külälise käümist vai klassi välläsõitu tetti viktoriin, et latsõ iks veidükesege kullõlnu.

Ütskõrd oll' meile liikmisõnnõtuisi ärhoitmisõst kõnõlõman üts miis, kiä oll' õnnõtusõn hälvähünü. Klass oll' nigu klass iks – kiä kullõl, kiä tahtsõ kodo saia. Ku ülesastja lõpõt, ütël tä, et eksäm tä meile ei tii. Mi eksäm om är tettü 15–20 aastaga peräst, ku saami õkva kõik kuun klassi-kokkotulõkilõ minnä ja ei piä alostama matusaiast, et kinkalõgi kündlit panda. Klass jäi väega vakka. Inemine and kõütväle, a sõski rahulikult edesi oppust tuust, miä oll' teemas ja timä hindäga kõüdet. Tä and uma näüdüsse ja läbielämisega opilaisilõ õkva neo tundmisõ ja tarviligu tiidmise, miä olli tuu koolitunni tsihis.

Iks om niimuudu, et määndse tundmisõga asjo võtat, säänestmuudu peegeldäse nä ka vasta. Nii hään elokeskun-nan ku parhilla olõ-i sagõhõhe vaia murõt tunda, kuimuudu jäiä ello sõs, ku halva ilma peräst vili hukka lätt. Hariligõn perrin kasujidõ latsi kõgõ suurõmb murõ või olla tuu, kuimuudu saia kontrolltüü iist hää hinne. Päält esihindä uutmiisi omma latsõ pääl ka vanõmbidõ ja oppajidõ uutmisõ. Uutmiisi täüdeminegi luutusõn ja pingutamisõ pääle teküse halva tundõ ja mõttõ. Vast omgi kuul ku vaivaläte hoobis mõttõvaligu kūsümüs?

Mõtõlus

Vasikiide, varsu, pörssiide ja tallõkõisi kaitsõs

Aastiid tagasi tahtsõ ma Tartun ütte vasikanahka parki. Vasik oll' pia neli kuud vana, aga väega häste kasunu, nii et nahk oll' küländ suur. Mul es lähä kõrda vastavõtjalõ selges tetä, et tegemist ei olõ lehmänahaga. Nii tä kirjja pand'ki ja määnestki vahepäälset olõkit lehmä ja vasika vahel tä es tunnista. Ma pruuvsõ küll sellätä, mia om õhvakõnõ (kiräkeeli sis *mullikas*), aga vastavõtja ütël, et ma ajabõv udujuttu. Nii pidi sis mu zootehnikuharidus hindä maha salgama, et nahk saanu pargitus. Tegelikult vist loetas alla nellä kuu veis siski vasikas, aga nahal jo sünnüaigu pääl ei olõ.

Nahast katstõist, aga hallõ lugu om tuu, et eesti kiilt lastas kujunda säändsil ammõtnikõl nigu nahaparkja, liharaguja jne. Ma saanu aru, ku jutt om mõnõst erialasõnast, aga vasik, lehm ja õhv omma tävveste avaliku tegeläse, kel sällä takan pikk aolugu. Niisama ka pörss, kesik ja tsiga (immiis vai orik (kult)); aga ka vars, sälg ja hopõn.

Aga noist ma kõnõlda es tahaki. Tahtsõ tulõta miilde, et om olõman **tallõkõnõ, voonakõnõ ja lamm**as. Kas tuu om nüüd reklaami süü, aga pörõlt kuulutasõ kõik lambapidäjä, et mõövä **tallõliha**. Edimäne mõtõ om: mis nimä tuust saava, võtku parõmb mõni kodujänes, suurus jo umbõs tuusama. Tõnõ mõtõ tulõ kõrraga: vana lamm jäi rüük-mä, tuud piät nüüd nūsmä nakkama. Aga võta näpust, lambapiimä ei müü kiäki. Peräkõrd, ku olõt kõrraldanu poolõtunnilids ülekullõmise, saa selges, et müvväs tegelikult **voonakõisi liha**. Tuud sõõnõ vai esiki, tuu ei jää suun ringi käändlemä. Tallõliha ma süvvä ei suta, olgu ma muidu kuitaht suur rüüvil.

Päält sõta tull' müügile Lastõvorst, tuud ma kah suhvõ es võta.

PULGA JAAN

Sada aastat haisulda riiki

Raadion kõnõldi, et Eesti maa-rahvas oll' vanal aol iks väega ropp ja roojanõ. Ihho kergendedi laudah eläjide man. Kül-mäga võeti talvõl hindä mano rehetarrõ nii lehmä, lamba ku eski kana. Arvada või, et sääļ haisupuudust es olõ. Pikäpääle läts elo parõmbas ja eläjä kattõ tarõst ni täämbädses omma eläjä ka laudast är hõõnõ. Selle om ka maainemiisi nõna är kaotan tuu haisu seeh elämise võimu.

Sada aastat tagasi, ku ilmasõa aigu teivä sakslasõ siä edimädse väläpeldiku, sai maa-rahvas ka edimäst kõrda värski õhu käch sital kävvü. A hais iks jäi.

Kuimuudu inemise täämbä kotoh noid iholiidsi asju ilma haisulda ajava? Kas om määnegi vahtsõnõ sitapott vällä mõtõldu, mis nudsi kõik kraami kõrraga ihost minemä ja haisu seeh ei piäki inämb istma? Vai piässi tuu nummõr katõ tegemise kotoh kah är kiildmä. Ma anna hää meelega allkirä tuu toetusõs. Saa-aastanõ Eesti võissi iks haisust peris prii olla.

URMI AILI

MUDA MARI

Pääliinan käük

Olõ-i täämbädsel aol pääliina minekis suurt midägi märki vajja. Autolõ helü sisse ja minekit. Nii teimi miiki uma perrega ütël põimukuu pääväl. Hää iks vahepääl ilma ja inemiisi nätä.

Et liinan om autoga halv sõita, om mõistlik massin kohegi kavvõmbalõ jättä ja rongiga edesi sõita. Nii miiki. Mikandi lähembäle pääliina Riiga saa rongiga häste Siguldast, kost om tunnikõnõ sõitu. Ku rongi pääle tull' paar jaama ildampa vinne kiilt kõnõlõja meesterahvas täüs kikkaseenekorviga, jõudsõ mullõ õigõlõ peräle tuu, minkast seo kuiva ja kuuma suvõ man puudust olõ tundnu.

Riia liin pidä umma sünnüpäivä umbõs samal aol ku Võro liingi. A mi ollimi ildas jäänü, keskliinan panni ansambli joba pille kokko. Nigu õks, oll' vabahussamba man kõrralik auvalvõ. A kavva sa õks kaet noid püssämiihi, kiä hinnäst sukugi ei liiguta.

Turu pääl müüdi päält kikkasiini ka puravikkõ. No es olõ inämb suurt midägi mõtõlda. Kodo jõudõn säi järgmäne päiv sammu mõtsa poolõ.

Käve läbi sirmikukotussõ. Ei midägi. Puravikukotussõn sama lugu. Kikkasiini mõnõn paigan oll' mitte seenekotussõn, a samblõ seen esi paigun. Ja mõni hussitanu makõsiin kah.

Ummõhtõgi and' tuu pääliinan käük usu ja julgusõ, et õigõ pia, vast seosama lehe trüküst jõudmisõ aigu, mass ka meil mõtsa minnä ja seenekotussõ viil kõrd üle kaia.

RAHMANI JAN, Uma Lehe päätoimõndaja

UMA LEHT

Tulõ vällä egä katõ nädäli takast neläpäävä.

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee, tel 78 222 21

Kodoleht: umaleht.ee

Molovihk: facebook.com/umaleht

Päätoimõndaja:

Jan Rahman, tel 56 922 841
jan@umaleht.ee

Abitoimõndaja:

Kaile Kabun, info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja:

Laivi Org, laivi.org@wi.ee

Latsinuka toimõndaja:

Mariko Faster,
latsinukk@umaleht.ee

Uma Lehe toimõndusõ kolleegium:

Tiia Allas, Külli Eichenbaum,
Aapo Ilves, Kaido Kama,
Ülle Kauksi, Rainer Kuuba,
Evar Saar.

Välläandja:

SA Kultuurileht, kl.ee

Tellmine: Express Post AS, tellimine.ee, tel 617 7717

Rumeeniä raport

Üten perrega mõnõs aos Rumeeniä pääliina Bukaresti tüüd tegemä kolinu Võromaa miis EPLERI RAIN kiro-tas elost, tüüst ja mõttist puultõist tuhat kilomeitret lõuna puul.

18. kiri. Kohvikurahvas

Loi paari päävä iist artiklit, et eestläse ei ollõv kohvikurahas. «Ka kos!» mõtli hindäette. Mu meelest miildüs rahvuskaslaisilõ kohvikun istu külh. Kodotsõn Eestin vast mitte väega sakõstõ, a ku trehvätäs võõralõ maalõ, kon ilmataat pallo sõbralgumb ku kodo-maal, sis viidetäs kohvikun hää meelega aigu.

Kae vai esihinnäst. Ilm om tan lämmi, päivä eski ülearvo. Tuujaos, et päälelõuna kuigigi üle ellä, tulõ löüdä paik mõnusa terrassi pääl suuri puio vafon. Sääļ om hää rahuligult ilma ja inemiisi kaia ja hinnäst jahhembra joogiga kostita. Ku päiv õdagulõ jõud – vai ka kesküü paiku –, om õks viil nii lämmi ja väläkohvikun või hämaräst üüst ja lõbusast rahvast mõnno tunda. Hindä meelest olõ ma külh «kohvikurahvas» ja eestläse hinnäst kõgõ tähtsambäs pidävä ilmapildi perrä arva, et jo omma tuud tõõsõki.

Taa kohvikun käümise kombõga om sama lugu nigu kūsümisega, kas inne oll' muna

vai kana. Ma usu, et ku om paik, kon hää olla ja naabrimehega trehvädä, kül sis inemise käävä kah. Ja seo olõ-i säänestmuudu uskminõ, nigu tihtsäle mi riigi juhtmisõ man ette tulõ, et inemise uskva ja näil olõ-i umalõ usulõ muud põhjõndust pääle seo usu hindä. (Näütuses Jesse Maris uskõs puultõistku aastakka tagasi, et eestläse ei lää Läti viina ostma ja usk täämbädse pääväni, et nä sääļ ei käü!) Mu usk tulõ tuust, midä olõ uma silmäga kodokandin nännü.

Ku kats nuurt inemist võtva kätte ja tegevä Eesti kagunuka säändse kohviku, et esiki mulgi ei piä pallos spetsiaal-sõlt kaema tulla, sis muutus ka kohalik rahvas kohvikurahas. Tuuperäst olõ kimmäs, et eestläse omma kohvikurahvas nigu egä tõõnõgi ja neo, kiä mõistva tetä uma kohviku säändsdes, kohe tulla tahetas, ei piä kundõdõst puudust tundma.

*Sä ne întâlnim în cafenea!**

* «Trehvämi kohvikun!» rumeeniä keeli.

Maaelo pärast murõhtaja Urmas

RAHMANI JAN

Utsali Urmas Setomaa veere päält Kangavitsa küläst om talopere-miis, harrastuspoliitik ja maailmaparandaja. Tä murõhtas maaelo häõmise peräst Eestin ja lõüd, et õigõ maaelo lätt edesi õnnõ sis, ku perretalo avvu sisse nõstõtas.

Veeremaal eläden tund Urmas teräväle, et Eestimaa jääs üks inämb Euruupa veeremaas: noorõ läävä vällämaalõ parõmba palga pääle ja maa jääs tühäs. Palfo raamatit lugõnu Urmas võtt tuu kotsilõ kujondligult sõnna: «Mõtsah, kas puu kasus ilma juurilda? Ku juurõ läbi lõigada, puu kuios är. Nii om eesti rahvaga kah, ku maarahvas är kaos, kas sis rahvus jääs püsümä? Seo oht om kõgõ suurõmb, külä ja talo jääse tühäs, talonime õnnõ jääse. Eestläse rändäse maailma pite lakja. A kas om kunagi võimalik siia tagasi tulla? Kohe nä tuu varandusõ pandva, mis näil kogutu om, ku ei olõ inämb umma maad?»

Söögikasvataja omma eesti kultuuri tähtsä osa Urmas lõüd, et söögikraami kasvatus om tähtsä osa eesti kultuurist. A söõgituutjit ei tunnustõda.

«Eesti söõgituutja piäs olõma kõgõ tähtsämb. Laulda, tandsi ja arvutin istu tühä kõtuga ei saa. Presidendi 20. põimukuu kõnnõh es olõ söõgituutjist ja maaelost juttugi,» om tä kuri.

RAHMANI JANI PILT

Utsali Urmas om murrõn, et noorõ parhilla maal hindäle tegemist ei lõvvä ja vällämaalõ parõmba palga pääle läävä. Niimuudu või Eestimaa peris tühäs jäiä.

Lisas lõüd Utsali Urmas, et ku Eestin tahetu tetä regionaalpoliitikat, sis saanu tuud asja aia veeremaad tugõva massusüstemiga. Timä meelest om elo vussi lännü tuuga, et riik om aastit ajanu liberaalsõ majanduspoliitikat. «Taa liberaalnõ majandaminõ om õnnõ sulikilõ, maa ja mõtsaparisnigõlõ kasulik. Määnestki kõraldamist om vaia. Eurosooni palgavahe ei või suur olla, ku om üts raha. Vana Euruupa om meist tennü tarvitamisriigi,» põrotas tä.

Taloa alostust tulõtas Urmas miilde niimuudu, et maa anti, a toodangut es olõ inämb kohegi müvvä, selle et kõik kotussõ olli äkki odavat söögikraami täüs. «Tuudi siia esiki Euruupa söögiperri, mis olli

saisnu: lihalõ es lää kärblänegi pääle.»

Perretalo ja taloperre

Utsali Urmasõ meelest om Eesti maaelo püsümise jaos vaia säändsit talosid, kon pere saa ütenkuun tüüd tetä. «Perretalo om seo, ku peremiis üten pernaasõga taloh tüütäse ja omma latsõ, kes kah avitasõ. Latsõ opva niimuudu tüüd hindama ja tüüd tegemä,» seletäs tä. Talo suurusõ kotsilõ lõüd Urmas, et tuu pidänü olõma sääne, nigu tä kellelgi edevanõmbidõ käest peritü om.

Timä esi majandas uma perrega ligi 25 hektäri maa pääl. Talon om ütessä piimälehämä, nuurkari päälekauba. Ütsä lehämä piimä müügiga om kõrrast rassõmb är majanda. Näütüses

tekk seo aasta masma naanu suuri autidõ mass piimä vidämise kallimbas.

Ummõhtõ om tä uhkõ, et om säändse perretaloga saanu tüü tegemise harinõmist latsilõ edesi anda. «Mu kõgõ suurõmb rikkus om tuu, et mu latsõ ja latsõlatsõ mõistva tüüd tetä, pääle arvuti kah. Latsõlatsõ mõistva joba massinidõ ja eläjidega ümbre kävvü, omma saanu tüü tegemise püsümist,» kõnõlõs Utsali Urmas.

A jälleki tulõ tä tagasi rassõhuisi manõ, miä perretalo ammõtlikku majandamist sekäse. Tä vaiõl hulk aigu massuammõtiga, kon soovitõdi talopernaanõ tüülises vormista. «A talopidämiseh piät olõma pernaanõ peremehega võrdnõ, ei saa üts tõõsõ tüü-

line vai sulanõ olla. Tuu om Eesti riigih paika pandmada!»

Suurõ tuutja võiva saia julgõolõgiriskis

Et väiku talo täämbädsel aol toimõ tulnu, om vajja suurõmbidõ talonigõga läbi saia. Urmasõlgi avitasõ suurõ taloniku uma tehnikaga maad harri, selle et väiku talo ei jõvva vahtsõd tehnikat osta.

A tollõn, et maa om lännü iks inämb suuri tuutjidõ kätte, näge Utsali Urmas ka julgõolõgiriski. «Ku suurõ välämaa firma tahtva maad osta, sis näil om lihtsämb tuud osta suurõumanigu käest. Ja sis kaemi päält, ku hiinlasõ vai kes tuutva söögikraami ja veevä vällä kah ja kutsva uma rahva tüüle,» ütles Urmas.

Parlamenti korgharidusõga majandust tundva inemise

Kõgõ taa jutu pääle küsü, kas Urmasõ meelest täämbädsen Eesti riigin ka midägi hääd om. Timä vastus om jälleki iroonilnõ. «Häste om niipallo, et ei sunnita sinno tüüd tegemä. A ku tüüd nakkat tegema, sis karistõdas sinno massõga,» jääs Utsali Urmas hindä manõ.

Kuis sis asi paranu? «Ma tahas, et tulõvadsõh parlamendih olnu rohkõmb majandust tundvit korgharidusõga inemisi. Tsirkusõtegemise aig om müüdä! Parlamenti võissi minnä nuu, kes omma nõuh väikumba palgaga rahvast tiinmä, mitte minemä sinnä esi rahha tiinmä,» seletäs Urmas.

Urmas suuv, et timä juttu lugõnu ka pääministri Ratasõ Jüri. Nii et ku mõni pääministri nõvvoandja taad luku lugõma trehväs, olkõ hää, tekke taast ka valitsusõjuhilõ kokkovõtõ!

Ilmahulgu

Perämädse paar aastat maailma pite ümbre rännänü MUSTMAA ULVI kirotas, miä om lajan ilman silmä jäänü.

Triigi kolm paprikat

Kõgõ rohkõmb janti om reisu pääl söögiga iks säääl maal, kon sa õigõlõ kiilt ei mõika.

Portugalin om nii, et kõgõ-päält tuvvas lavva pääle iilruug. Ütskõik, kas sa tellit vai ei. Ku tahat, sõs süüt ja massat, ku ei taha massa, är putku. Inämbältaolt om väega rassõ himotegijäle vastu panda – tuu viimäne käü nii Eesti ku Portugali kotsilõ...

Sõs om Portugalin viil nii, et portsu ommava nii suurõ, et targõmb om üts katõ pääle võtta. A no tuud kõrraga ei julgu kiäki tetä, edimält iks pelgät, et veidü saa. Perän, ku vats jo põlvi vaihõl ripõndas, nakkat julguma.

Ku söögist iks sukugi arvu ei saa, om sakõst abis Guugli tõlkmismassin. A tuud ei või joht egä kõrd usku. Sa proovi panda «õpetajanna» vinne kiilde ja kae, mis vällä tulõ!

Nojah, mi olli Portugalin ja menüüde olf kirotõt «Coelho». Ma olli iks mõtõlnu, et Coelho om kiränik, a mille tä nüüd tan menüün tilpnes. Tullf vällä, et *coelho* om portugali keeli jänēs. Nii et Paulo Coelho om hoobiski Jänēsse Paul?! Sa mõtlõ, ku kasulik om menüü lugõminõ, määnest tarkust sääält võit saia!

Üts süük, midä mi viil pruuvõsõ tõlki, sai vastusõs «väiku imäse». Tuud mi es julgu telli. Mi tel-se hoobis söõgi «Bife tres pimentas» – Guugli ütelf tuu pääle, et «triigi kolm paprikat». Triikmine tundu nigu vähä tutvamb värk.

Üts kotus, kon mi seimi, olf Sai Cao!. Tuu tähendäs «Pini vällä!». Tuud es tõlgi Guugli, tuud ütelf mi peremiis. Et säääl ollõv hää küük ja et kotusõpäälline rahvas käü sinnä süümä. Kotusõpäälitsit tulõ usku, säändsides kotussidõ pääl ommaki kõgõ hää söõgi, a säääl om üts hädä kah – kõik om õnnõ tuu kandi keelen...

Nojah, mi sei ummi triigitüid paprikat, mis periselt olli kinä lihatükü, ku üts tõnõ miis küsse, kes mi olõ ja kost mi tulõ ja kas mi *tripas*'t olõ joba sõõnü. Mi es olõ. «Või jummal, tuud ti piäti pruuvma, tuu ei olõ süük, tuu om aolugu.» Miis olf iku veere pääl. «Tuu om Portugali aolugu!»

Mehe helü läts kõrrast halõmbas. Ma arva, et ütjagu süüd olf lisas aoluulidsõlõ *tripas*'õlõ tsiribidil kah. Tsiribid om kotusõpäälline puskar.

Järgmädsel pääväl lätsimi aoluku otsma. Miis olf ütelnü, et tripast saat egält puult. Tutkit! Koolõ vai nalgä tuu aoluu takanajamisõga.

Õnnõs mi lõidse *caldo verde*, rohilidsõ supi. Tuu om kah kotusõpäälline hitt nigu *vinho verde*, rohilinõ veingi. Ja mi küsümise pääle tõiõ kelteripoiss viil *tripas*'õ kah platsi – ollõv viimäne ja tuud tettävät õnnõ pühapäävä. Kae sõs, ku pidulidsõlt Portugalin aoluga ümbre käüdäs!

Tullf vällä, et aolugu om rupski-ruug ja rohilinõ supp om pudrus tett kardokasupp üten lehtsaladi vurhvi paigapäälidse kapsta ribakõisi ni suidsuvorstijuppõga.

Nii et Portugali aoluga saimi mi lõpus iks küländ kipõlõ ülele poolõ...

Vana pilt kõnõlõs

PILT VANA-VÖROMAA KULTUURIKUA MUUSÕUMIST

Tarkusõpäiv

1. süüskuu pääväl nakkas pallodõ latsi elon pääle vahtsõnõ aig. Tulõ hüvaste jättä latsiaiaja ja minnä umalõ edimädsele koolitiile.

Umast nuuruspõlvõst om meelen, et seos aos olf koolivorm kõrda tettü, vahtsõnõ rannits kätte saadu ja niimuudu sai koolitiilõ alostusõ. Koolõn olli uma kombõ, kuis edimäne koolipäiv tetä, et miilde jäänü. Üts päämiidsi olf seo, et kooli aulahe aktusõlõ vei sinno üts lõpuklassi opilano, kiä avif õigõ paiga lõüdä ja olf toes, ku vaia. Kõgõ targa jutu man jäi miilde, kuis uhkõ kõllatsidõ kaasiga aabits kätte anti. Edesi minti klassi, kon saadi tutvvas tõisi opi-

laisi ja oppajaga.

Olf ka tõisi kombit. Nii olf Võro edimädsen põhikoolin 1967. aastagal sääne kommõ, et edimädse klassi latsõ lätsi umal edimädsele koolipääväl kooliaian kasunu «imepuu» manõ, kon egä opilano lõidse uma märgüstraamad, minka sai kooli ja latsivanõmbidõ vaihõl kõüdüst pitä. Tuu olf parhil-ladsõ e-kooli umaaignõ variants. Pakleri Mati omgi täämbädse pildi pääle üles võtnu mommendi, kon 1.b klassi latsõ otsva puu päält märgüstraamatut. Pildi pääl om nätä ka tuuaigsõ koolivormi.

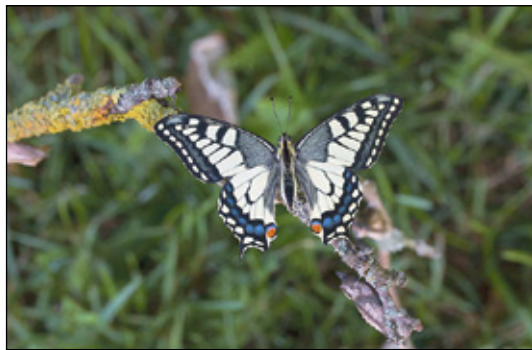
Ilosat kooliaasta alostust kõigilõ edimädse klassi opilaisilõ ja tõisilõ, kiä tarkust takan nõudva!

RUUSMAA ARTHUR

Pääsoliblik kuuru vällä. Lõidse hainakuu perämädsele pääväl tilli päält viis libliguvakla (rõõvik). Pildi naist vaglust tei edimädsele põimukuu. Korssi nä är ja panni plastkarpi elämä. Anni näile egä päiv värskit tilli söõgis. Nädäli peräst naksi vagla tuppõ minemä (nukkuma). Kastsõ noid aig-aolt hummokidõ, et nä väega är es kuionu, luudusõn om jo hummogu kastõ. 21. põimukuu lõidse edimädse välläkuurunu libligu. Seo om pääsusaba, mi rahvusliblik, kedä mi kandin om perämädsele aol veidembäs jäänü.

PIIRI AINI jutt ja pildi

Ummamuudu prügükast Viitinäl

FASTRÕ MARIKO

Viitinä järve veeren om üts arvada suvilaumanikust liinamiis uma prügükasti pääle kirotanu sõna LIINAMEHE. Või mõtlõda nii, et tuu om üte liinamehe (suvila) prügükast. Õigõ kah: ku külä pääl teedäs õnnõ ütte liinamiist, sõs nimetiidüskult ütelden eristas sääne nimi tedä tõisist väega häste. A ku tuul mehel trehväs näütüses olõma naanõ, kinka nimi om Liina, sõs om tegemist üte umbõ nallamehega. Kaños olõ-õs kedägi koton, et kõgõ kotsilõ täpsembähe perrä uuri, a illos võrokeeline silt om tä mõlõmbal juhul.

FASTRÕ MARIKO PILT

«Liinamehe» sildiga prügükast.

Tuhat säidsesada nelikümmend neli

ÕKVA MARGIT

Tuu olle 2013. vai 2014. aasta sügüse (täpsele tõtõstõ olõ-i meeleh), ku tundsõ, et olõ-minõ vanah tüükotussõh olle minno otsani tühäs tennü. Tahtsõ midägi muud ku kon-torih tuuli nükki, no ja eks himo olf pikembä rahatähe perrä kah. Umanuka naasõ kutsiva minno kařalauta proo-vilõ, et näil nii inemist vaia. Tüüd ja puhast sitta olõ-i ma ilmahki pelänü, lätsigi.

Kaiõ ja pruuvsõ tüüd suu-rõh laadah ja sääł, koh lehmä poignõsõ ja tervüst praavi-tasõ. Mu oppajas trehväs üts nuur, a väega asalik tüütärlats. Kõgõ muu man tullf juuta ka õkva sündünüisi ja veidü vanõmbit vaskit. Sai teedä, et vaskat ja lehmä ei lasta kõrraski kokko ja emäpiimä saasõ vask kah õnnõ ütsainu-manõ kõrd. Edesi naatas näid juutma pulbrisegoga. Tuu tiid-mine olf mu jaos suur üllätüs ja mõistatus ütteaigu.

Vähä suurõmba vaska olli ütehkuuh aiakõsõh, a nuu peris väikukõsõ egäüts eräle lahtrih. Üts näist nägi väega närb vällä. Kõsse hindä oppaja käest, mil-le tä nii armõdukõnõ om. Tuu selef, et kõik vaska ei kannata tuud piimäpulisegoko ja taa päävavannunõ vask vaagus nüüd elo ja surma vaihõl. Ja nii ollõvgi, et riigil laadatüü kõr-raldusõ kotsilõ omma paigah, luudus tege uma tüü ja vaskit koolõs peris tihtsähe.

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

Ma kaiõ tuud vaskakõist ja süä läts väega hallõs. Istsõ sin-nä sulgu vaska kõrvalõ põhu pääle maaha ja naksi eläjäkeist ilestämä. Mul olf tuus nunõta-misõs aigo, selle et ma olli sääł jo rohkõmb huvilinõ ku tõsinõ tüütegijä. Kõnõli vaskalõ, ku tubli elläi tä om ja ku illos olõ-si koskil kařamaal halla haina pääl suurõs kassu. Naksi kuiki esihindäst vaska kõtuviiiri taso-ma. Tei tuud peris kavva, selle et mullõ paistu, nigu olõs elläi tuust kergendüst saanu. Perä-kõrd pasand' vask hinnäst är. Täpsele nii nigu tä sääł kura puusa pääl pikäle olf, nii tä ka lasķ ja edesi pikut.

Hõiksi tuu latšķõsõ kah kaema. Tuu tullf ja ütelf, et ega taa nigunii elämä ei jää, selle et tä piät vaska-lõ viil tuud pulbrijuuki andma, kasvai vägüsi. Ma sõs ütli, et jätä-mi andmada, et ega inemisel om kah hää kõtuhädäga dieeti pitä. Ei tohtvat juutmalda jättä, ütelf timä. A kes tuu näge ja tiid, ku mi ei kõ-nõlõ, ütli ma. Tä esi olõs kah hää meelega jätnü tuu joogi andmada, a kaamõra olõvat ülleh ja kõkkõ saavat perrä kaia. Otsustimi siski andmada jättä.

Järgmäne hummok olle samah laadah proovivõtmisõga nüsmi-ne. Tahtsõ nätä, kuis tuud tetäs ja ai hindä kah hummogu varra jalgo pääle. Päälegi tahtsõ väega

teedä, kuis vaska tervüs om. Tüüline olle sõs kül joba tõõnõ, a tä tiidse, et ma tulõ. Kõgõpäält lätsi vaskat kaema. Tuu olle suluh pistü ja nägi pallo krap-sakamb vällä. Nunõotimi jäl veedü ja sõs tullf naada hinnäst tüüga kurssi viimä.

Noist proovipäivist kül tüü-kotust vällä es kasu, a üts illos mälestüs jäi vaskast, kelle kõr-vaklambri nummõr olf 1744.

Epiluug. Mõni kuu ildamba trehvis ma tuud laadanoorikut ja kõsse tä käest, kuis tuul vaskakõsõl lätt. Oh tuud rõõ-mu, ku tä ütelf, et vask viidi joba ammu tõistõ vaskalauta tublis lehmäs kasuma.

Kuis sõbra nõu perrä talitõn puhada saa

Seod luku kuuli ma uma äia-papa Zilmeri Viktori käest. Asi juhtu nõuka-aol, koskil säitsmekümmendide aastidõ keskpaiku, tuuaigsõ Valga ra-jooni Tahe sovhoosi Harglõ osakunnan. Sääł olf üts miis (nimme olõ õi illos nimmada, selle et tuud miist ei olõ inämb elävide kirän) moido autujuht, a egä sügüse panti tedä kom-baini pääle.

Tuu aasta, ku seo asi juhtu, tundsõ tä, et om umbõ väsü-nü ja ei jõvva inämb kombai-ni juhti. Suvi olf väega kuiv ja tuulinõ. Kastõ tullf õdagu väega ilda maaha ja hummo-gu varra olf jälki lännu. Mõni üüse es tulõki kastõ maaha ja sõs pidi kombaini roolin olõ-ma pümmest pümmeni. Tää kaivaš ütspäiv sõbralõ, et ei jõvva inämb. Miis ütelf, et lää-si vai kõttki vallalõ, sõs saanu puhada ja veidükesegi hinge tõmmada. Sõbõr soovif pär-

mi süvvä, tuu pidi kipõlt kõtu vallalõ avitama. Miis võtsõgi sõbra nõu kuulda ja sei pärmi. Kuna kogussõst juttu es olõ, sõs ostsõ tä viis pulka pärmi, segäsi tsukrõga är ja sei sissõ. No läts kõtt tõtõstõ vallalõ. Nii vallalõ, et miis lassõ üüse sängü. Ku naanõ tuud näkse, võtsõ tä ahoroobi ja lei suurõst vihast mehe käeluu katski. Tuu sügüse es piä tuu miis inämb tõtõstõ kombaini ruuli istma.

ZILMERI HELE

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säänd-se siia vällä valinu.

Pinivorst

Miis om tulnu poodist kotitäv-ve söögikraamiga, naanõ sort kotti ja pist tänitämä: «No midä sa jälki kokko ostnu olõ? Tuud, midä vaia, sa osta ei mõista, a egäsugutsit ulluisi külh! Mis seo om? Lemmikeläjä!» «Ah, mis sa haugut!»

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli joosul meiliaadressi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadress.

Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: KAPSTAHUSS. Avvohinna saa RÕŽIKOVI HENRI (15) Verskast.

Kae' pilti ja märgi', kas lausõ' om õigõ vai võlss! Vastussõs saada', mitu õigõt ja võlss vastust sait.

FASTRÕ MARIKO PILT

1.	Pildi pääl om neli kitsõ.	õ	v
2.	Takanpuul paistus viil hulga kitsi.	õ	v
3.	Kõik kitsõ' omma' ketin.	õ	v
4.	Päiv om illos, vihma ei sata'.	õ	v
5.	Osa kařamaast om peris är kuionu.	õ	v
6.	Kõik kařamaa om üttemuudu hafas.	õ	v
7.	Kařamaa takan om mõts maaha võet.	õ	v
8.	Kařamaa takan om illos mõts.	õ	v
9.	Kařamaa pääl omma' kuionu' puu'.	õ	v
10.	Takanpuul kasusõ' kõllakasrohilidsõ' haina'.	õ	v

Firma iist ei taha koolda

Eesti 100. aasta juubõli-mõllun tullf miilde hirm-sa ütlemine: *Eesti eest surema*. Seo ütlemise autor om Koidula, timä olf laulutekstin valmis Eesti peräst sada surma surõma. Otsõ Guuglist, Kruusimaa Tarmo, Ko-jamiis, ütles, et tä om õkvalt valmis Eesti iist kuulma, Valgu Heints kahitsõs vanan uudis-sõn, et 1988ndal olf rohkõmb inemiisi valmis Eesti iist surma minemä ku 2007ndal, et isiklik hääolo om inemise är tsurknu.

Koidula om okei. Laulun või kõkkõ. Ma esi olõ luulõtusõn kirotanu, et hüppä naisiplaazi kotsil linnukist ilma laskõvařol-da alla. Et illos surm, inne lõppu näet kõrras tissi ja tussi. Laul om laul. Koidula «sada surma» om sammamuudu nallakas. Kõik, mis ei olõ võimalik, om nallakas.

Ma olõgi tuu «hääolo» puult är tsurgit inemine, kiä ei olõ val-mis Eesti iist surõma. Ma ei olõ ülepää valmis är kuulma, ma olõ terve hindä alalõ hoitmisõ ins-tinktiga inemine. Ma olõ nännü inemiisi, kes omma väsünü ja tahtva är koolda ja sõs nä harili-kult koolõsõgi, a mul olõ-i par-hilla määnestki huvvi är koolda. Tõsõs om ütleminen «Eesti iist surõma» sääne kõva ärplemise maik man. Roolijoodik võtt kah inne sõitmaminek it pitsi, selle et tä tiid, et vahelõjäämise võimalus om väiku. Kruusimäel võimalus Eesti iist är koolda viil tükk maad väikumb.

Ma näe kattõ umaette Ees-tit. Üts, väikumb pruuu kõgõst

RUITLASÕ OLAVI, hää elo puult är tsurgit luulõtaja

väest tõist, suurõmbat hindä sisse är mahu-ta. Üts om inemiisi Eesti, mille osa ma arva, et ma olõ, ja tõnõ om poliit-Eesti, miä om inemiisi-Eestist kavvõndahe lännu. Ja ku no poliit-Eesti sai 100, mille ma tuu pääle häitsemä pidä-nü minemä? Inemiisi toimõndamisõ jäle

parhilladsõ poliit-Eesti maa pääl küünüse 9000. aastani inne Kris-tust. A noh, firmajuubõl om kah asi, ei vaidlõ ...

Riik omgi firma. Las tä olla, nii om kombõs. Hää om, et om. Riigil om rahaplaan ja piiri. Kee-legi om tä inemiisi-Eesti käest võtnu ja umas riigikeeles pand-nu. Inemiisi-Eestil ei olõ piire, inemiisi-Eesti om pallo suurõmb. Inemiisi-Eesti pand Soomõn küprokit, kakk Iirimaal kalkunit, opp maailma parõmbin ülikoolõn, eläs ja toimõndas egäl puul. Po-liit-Eesti kultuuri hoiõtas Kumun ja Eesti rahva muusõumin, ine-miisi-Eesti kultuur ei lõpõ esiki mitte Ikla piiripunktin, tuud om luudu Pariisin, Londonin ja egäl puul muial. Ja luvvas edesi. Ja ku mi kõnõlami välläkuulmisõst, sõs mi kõnõlami periselt tüüjõu puu-dusõl tekkünüst firma pankrotist. Inemiisi-Eesti ei kao õnnõs kohe-gi. Ei olõ hirmugi.

Ma ei taha firma iist koolda. Ja ma pallõ tuu iist väega andis, et hääolo om minno är tsurknu. A ku inemise iist om vaia koolda, sõs olõ valmis. Mati Nuudegi laulsõ umal aol: *emast õrnalt lõhki lõi-kan, oma sisemise ilu sulle toon*.

Tossu Tilda pajatusõ

Arvamisfestival

Keskiän abielopaarilõ miil-dü suvõl kävvü välän tiatrin, kontsõrtõl, laatu pääl ja muiõl kokkosamiisil, midä suvit-sõl aol om pallo. Inämbältjaolt kutsutas säändsit rahva kokko-kutsmiisi festivalõs.

Väega kavvõlõ ei saa minnä, selle et bents mass kah rahha. Niimuudu jäi käümäldä arv-amisfestivalil Paidõn, kukki huvvi olõs olnu. A ütski õdak es jätä nä käümäldä tsuklõman Võro lähkün järven. Tuu ei massa jo midägi. Päälegi, tima-havvanõ suvi olf nigu tsuklõ-misõs luudu.

Üte õdagu tundsõva nä jäl suurt mõnno viin olõmisõst. Näist kavvõmbal olf järven kolm naist. Vii seen kost helü väega häste, olf sääne tunnõ, nigu olõs juttu aetu kõrva man. Kõgõpäält kõnõldi, ku kallis kõik om lännu. Sis võeti pi-kembält ette latsikasvatus. Et kas naabri ummi võsukõisi iks õigõlõ kasvatasõ. Tullf vällä, et

naabri tiia-i latsikasvatamisõ kuntsist tuhkagi. Kiteti läm-mind suvvõ, a mahategemist olf kah. Vihm om taivalõ jäänü, hirmsa pallo tulõ esi pindre-maalõ vett valla. Teemasit olf viil, nigu üldäs – sainast saina. «Näet ku häste, nüüd om ka arvamisfestivalil är käütü.» ütelf miis autoroolin kodotii pääl.

Boonust kah!

Mu hää koolisõsar Tařnast käü egä aasta uman vanan kodoliin-nan. Võro liinapäivil om tä iks platsin. Seo aasta juhtu, et ku tä liina sünnüpäävõtõrdi mant tükükeist suuhtõ pand, tsusaš tedä keele alt hüürläne. Sala mutuk olf hindä tordi ala är käknü. Tuu õdak lõppi mu arm-sal koolisõsaral EMOn, mis täl plaanin es olõ.

Niimuudu sai koolisõsar to-põlt boonusõ. Lisapalakõsõ, tuu tähendäs hüürläse üten tor-diga, ja tohtridõ hoolitsusõ, et elovaim iks iho sisse jäänü.

Paradiisivärehti omma vallalõ

Ma kuuli raadiost, et Eesti riik omgi paradiisi poolõ minemäh. Poliitigamiis Talviku Artur lubasi tetä uma vahtsõ erä-kunnaga Eesti säändsõs riigis, koh kõik inemise omma rahul. Säänest riiki muidoki siiämaa-ni maa pääl viil olõmah ei olõ. Vast õnnõ taivah. A paradiisih

MUDA MARI

Kuuluda

Taha üüri tarrõ (mõskmisvõimalusõ-ga) Võro liinan vai liina lähkül. Valmis avitama kodotsidõ tõie man. Tel 5364 7925.